M u h b i r

İ r o n i k B i r H i k a y e

Joseph Conrad

Çeviren
Abdulhalim Durma

Joseph Conrad, 3 Aralık 1857'de Ukrayna'nın Berdychiv şehrinde, Polonyalı bir ailenin çocuğu olarak doğdu. 1874'te denizcilik kariyerine başladı ve yirmi yıl boyunca dünyayı dolaştı. Bu deneyimler, eserlerinde sıklıkla görülen denizcilik temalarını şekillendirdi. 1896'da ilk romanı Almayer'in Sırça Köşkü'nü yayınladı ve ardından Lord Jim, Heart of Darkness ve Nostromo gibi klasik eserler yazdı. Conrad, İngilizce yazan en önemli yazarlardan biri olarak kabul edilir. Eserleri, insan doğası, yaşamdaki anlam ve doğanın güçleri gibi temaları ele alır. Karmaşık karakterleri, güçlü anlatım tarzı ve egzotik ortamları ile tanınır. Conrad, 3 Ağustos 1924'te İngiltere'de öldü.

Bay X, Paris'teki samimi bir arkadaşımdan aldığı bir referans mektubuyla, özellikle Çin bronzları ve porselenlerinden oluşan koleksiyonumu görmek için bana geldi.

"Paris'teki arkadaşım da bir koleksiyoncudur. Ne porselen, ne bronz, ne resim, ne madalya, ne pul, ne de bir müzayedecinin çekici altında karlı bir şekilde dağıtılabilecek herhangi bir şey toplar. Koleksiyoncu ismini gerçek bir şaşkınlıkla reddedecektir. Yine de mizacı böyle. Sadece hakkında bilgi sahibi olduklarını toplar. Bu hassas bir iştir. Bu işe gerçek bir koleksiyoncunun sabrını, tutkusunu ve kararlılığını katar. Koleksiyonunda hiç kraliyet mensubuna ait parça yok. Onları yeterince nadir ve ilginç bulduğunu sanmıyorum; ancak, bu istisna dışında, akla gelebilecek her konuda tanınmaya değer herkesle tanışmış ve konuşmuştur. Onları gözlemlemiş, dinlemiş, içlerine nüfuz etmiş, ölçmüş ve anılarını zihninin galerilerine yerleştirmiştir. Seçkin kişisel tanıdıklar koleksiyonuna yenilerini eklemek için entrikalar çevirmiş, planlar yapmış ve tüm Avrupa'yı dolaşmıştır.

"Varlıklı, iyi bağlantıları olan ve ön yargısız biri olduğu için, koleksiyonu oldukça eksiksizdir ve avam tarafından değeri takdir edilmeyen ve çoğu zaman popüler şöhretin bilmediği nesneleri (yoksa konuları mı demeliydim?) içerir. Modern zamanların trevolte'u[1].

1 Trevolte, geleneksel olmayan veya isyancı sanatın doğasına bir gönderme olabilir. Bu yorum, "trevolte"nin heyecan, kargaşa veya hatta isyan anlamına gelebileceği gerçeğine dayanmaktadır. Bu durumda, cümle koleksiyoncunun geleneksel sanat fikirlerine meydan okuyan ve zamanının ötesinde olabilecek eserler aradığını öne sürmektedir. Bu eserler genel halk tarafından takdir edilmeyebilir ve yaygın olarak bilinmeyebilir ("popüler şöhret bilinmez").

Dünya onu, vahşi ironisiyle en saygın kurumların çürümüşlüğünü gözler önüne seren devrimci bir yazar olarak tanıyor. Her saygıdeğer kafanın derisini yüzmüş ve zekasının kazığında her kabul görmüş görüşü ve her tanınmış davranış ve politika ilkesini parçalamıştır. Onun alev alev yanan kızıl devrimci broşürlerini kim hatırlamaz? Bu broşürlerin aniden çoğalması her kıta polisinin gücünü bir kızıl sinek salgını gibi ezip geçerdi. Ancak bu müfrit yazar, aynı zamanda gizli cemiyetlerin aktif ilham kaynağı, şüphelenilen ve şüphelenilmeyen, olgunlaştırılan veya şaşırtılan umutsuz komploların gizemli bilinmeyen ‘Bir Numara’sı olmuştur. Ve tüm dünya bu gerçeği hiçbir zaman öğrenemedi! Bu, onun bugüne kadar aramızda dolaştığını, pek çok yeraltı faaliyetlerinin emektarı olduğunu, şimdi bir kenara çekildiğini ve yalnızca gelmiş geçmiş en büyük ‘yıkıcı yayıncı’ ünüyle güvende olduğunu açıklıyor."

Arkadaşım böyle yazmaktaydı. Bay X'in aydın bir bronz ve porselen uzmanı olduğunu ekledi ve koleksiyonumu ona göstermemi istedi.

X tam vaktinde geldi. Hazinelerim halısız ve perdesiz üç büyük odaya yerleştirilmişti. Etajerler ve içindekiler varislerime bir servet değerinde miras olacak cam vitrinler dışında başka mobilya yok. Kazalardan korktuğum için ateş yakılmasına izin vermiyorum ve yangına dayanıklı bir kapı onları evin geri kalanından ayırıyor.

Çok soğuk bir gündü. Paltolarımızı ve şapkalarımızı çıkarmadık. Orta boylu ve zayıf, uzun, kartal burunlu yüzünde gözleri tetikte olan X, düzgün küçük ayakları üzerinde kısa adımlarla yürüdü ve koleksiyonuma akıllıca baktı. Umarım ben de ona akıllıca bakmışımdır. Kar gibi beyaz bir bıyık ve favorisi, aslında esmer olan tenini olduğundan daha koyu gösteriyordu. Kürk mantosu

ve parlak uzun şapkasıyla bu harika adam modaya uygun görünüyordu. Sanırım soylu bir aileye mensuptu ve isterse kendisine “Vicomte X de la Z” diyebilirdi. Bronz ve porselenden başka bir şey konuşmadık. Son derece anlayışlıydı. Samimi bir şekilde ayrıldık.

Nerede kaldığını bilmiyorum. Yalnız bir adam olduğunu tahmin ediyorum. Sanırım anarşistlerin aileleri yoktur - en azından bizim anladığımız anlamda sosyal ilişkileri yoktur[2]. Aileler halinde örgütlenmek insan

---

2 Anarşizm, 19. yüzyılda Avrupa'da hızla yayılan bir siyasi ideolojidir. Bu ideoloji, merkezi hükümetlere ve hiyerarşik yapılara karşıydı ve bireysel özgürlük ve eşitliğe dayanıyordu. Anarşistler, kapitalizmi ve sömürgeciliği reddettiler ve daha adil ve eşitlikçi bir toplum kurmak istediler. Anarşist düşüncelerin yaygınlaşmasının birkaç sebebi vardı: Sanayi Devrimi: Sanayi Devrimi, büyük bir sosyal ve ekonomik değişim dönemiydi. Bu değişimler, birçok insan için yoksulluk, sömürü ve eşitsizlik yarattı. Bu durum, insanların mevcut siyasi ve ekonomik sistemden memnuniyetsizliğine yol açtı ve anarşizme olan ilgiyi artırdı. Fransız Devrimi: Fransız Devrimi, özgürlük ve eşitlik fikirlerini Avrupa'ya yaydı. Bu fikirler, anarşist düşüncelerin gelişmesine katkıda bulundu. Sosyalist hareketler: 19. yüzyılda Avrupa'da sosyalist hareketler de yaygınlaşmaya başladı. Sosyalistler, kapitalizmi ve eşitsizliği eleştirdiler ve daha adil bir toplum kurmak istediler. Bu fikirler, anarşist düşüncelerin gelişmesine katkıda bulundu. Anarşizm, 19. yüzyılda Avrupa'da birçok farklı ideolojiye ve harekete ilham verdi. Bu ideolojiler ve hareketler arasında şunlar yer alır: Anarşist Komünizm: Anarşist komünistler, üretim araçlarının ortak mülkiyete sahip olması ve herkesin emeğinin karşılığını eşit şekilde alması gerektiğine inanıyordu. Anarşist Sendikalizm: Anarşist sendikalistler, işçilerin işyerlerini kontrol etmesi gerektiğine inanıyordu. Anarşist Feminizm: Anarşist feministler, cinsiyetçiliğe ve ataerkilliğe karşı mücadele ettiler. Anarşist Bireycilik: Anarşist bireyciler, bireysel özgürlüğün en önemli değer olduğuna inanıyordu. Anarşist düşünceler Avrupa'da 20. yüzyılda da etkisini sürdürdü. İspanya İç Savaşı ve May 1968 ayaklanmaları gibi birçok önemli tarihi olayda anarşistlerin rolü oldu. Günümüzde de anarşizm, dünyanın birçok yerinde aktif bir siyasi ideolojidir.

doğasının bir ihtiyacına cevap verebilir, ancak son kertede yasalara dayanır ve bu nedenle bir anarşist için iğrenç ve imkansız bir şey olmalıdır. Ama gerçekten de anarşistleri anlamıyorum. Böyle düşünen bir adam, örneğin yalnızken, tamamen yalnızken ve yatağa girdiğinde hala bir anarşist olarak kalır mı? Başını yastığa koyar, yatak örtülerini üzerine çeker ve Fransız argosunda olduğu gibi, her zaman büyük bir felaket veya karmaşa olasılığını düşünerek mi uyur? Eğer öyleyse bunu nasıl yapabilir? Eminim ki böyle bir inanç (ya da böyle bir fanatizm) düşüncelerime bir kez hakim olsaydı, uyumak, yemek yemek ya da günlük yaşamın rutin eylemlerinden herhangi birini gerçekleştirmek için kendimi asla yeterince toparlayamazdım. Ne eş ne de çocuk isterdim; bana öyle geliyor ki hiç arkadaşım olamazdı; bronz ya da porselen koleksiyonu yapmaya gelince, bunun söz konusu bile olamayacağını söylemeliyim. Ama bilmiyorum. Tek bildiğim Bay X'in yemeklerini benim de sık sık gittiğim çok iyi bir restoranda yediğidir.

Başı açıkken, taranmış saçlarının gümüş rengi tepe düğümü, kemikli çıkıntılar ve çökük çukurlardan oluşan mükemmel bir ifade, vurdum duymazlığıyla giydirilmiş fizyonomisinin karakterini tamamlıyordu. Büyük beyaz manşetlerinden çıkan cılız kahverengi elleri, sessiz ve mekanik bir hassasiyetle ekmek kırıyor, şarap dolduruyor ve benzeri şeyleri yapıyordu. Masa örtüsünün üzerindeki başı ve vücudu katı bir hareketsizliğe sahipti. Bu ateşli adam, bu büyük kışkırtıcı, mümkün olan en az miktarda sıcaklık ve canlılık sergiliyordu. Sesi kısık, soğuk ve monoton bir tonda çıkıyordu. Konuşkan bir kişiliğe sahip olduğu söylenemezdi; ama soğukkanlı tavırlarıyla konuşmayı sürdürmeye olduğu kadar her an kesmeye de hazır görünüyordu.

Ve konuşması hiç de sıradan değildi. İtiraf etmeliyim ki, zehirli kalem darbeleriyle en az bir monarşinin canlılığını tüketmiş bir adamla yemek masasında alçak sesle konuşmak bana biraz heyecan veriyordu. Bu kadarı herkesin bildiği bir konuydu. Ama ben daha fazlasını biliyordum. Avrupa'daki sosyal düzenin koruyucularının en fazla şüphelendikleri ya da belli belirsiz tahmin ettikleri şeyi, arkadaşımdan kesin olarak biliyordum.

Yeraltı hayatı diyebileceğim bir hayatı vardı. Ve her akşam yemekte onunla karşı karşıya oturduğumda, zihnimde doğal olarak bu yönde bir merak uyanırdı. Ben uygarlığın sakin ve huzurlu bir ürünüyüm ve nadir bulunan ve canavarlığa yaklaşsa bile zarif kalması gereken objeleri toplama tutkusundan başka bir tutku bilmiyorum. Bazı Çin bronzları son derecede değerlidir. Ve burada (arkadaşımın koleksiyonundan), önümde bir tür nadir canavar vardı. Bu dragonun cilalı ve hatta bir anlamda zarif olduğu doğrudur. O güzel, sakin tavrı da öyleydi. Üstelik bronzdan değildi. O Çinli bile değildi, bu da ırksal farklılık uçurumunun ötesinden onu sakin bir şekilde seyretmeyi mümkün kılabilirdi. Canlı ve Avrupalıydı; iyi bir sosyetik tavrı vardı, benimki gibi bir ceket ve şapka giyiyordu ve neredeyse aynı yemek zevkine sahipti. Bunu düşünmek bile çok korkunçtu. Bir akşam sohbet sırasında alelade bir şey gibi şöyle dedi: "Terör ve şiddet dışında insanoğlunu ıslah edecek bir şey yok."

Böyle bir adamın ağzından çıkan böyle bir cümlenin, benim gibi tüm yaşam düzeni sosyal ve sanatsal değerlerin nazik ve hassas bir şekilde ayırt edilmesine dayanan bir kişi üzerindeki etkisini tasavvur edebilirsiniz. Bir düşünün! Şiddetin her türünün ve biçiminin, faaliyetleri efsanelerin ve masalların gidişatını fantastik bir

şekilde etkileyen devler, devler ve yedi başlı hidralar kadar gerçek dışı göründüğü benim üzerimde!

Birdenbire parlak restoranın şenlikli telaşı ve gürültüsünün üzerinde aç ve kışkırtıcı bir kalabalığın mırıltılarını duyar gibi oldum.

Sanırım kolay etkilenen ve hayal gücü kuvvetli biriyim. Mekanın yüzlerce elektrik ışığının arasında, zayıf çeneler ve vahşi gözlerle dolu rahatsız edici bir karanlık imgesi vardı. Ama nedense bu görüntü beni öfkelendirdi de. Beyaz ekmek parçalarını kıran o sakin adamın görüntüsü beni çileden çıkarıyordu. Ve ona, isyan ve şiddet vaazları verdiği Avrupa'nın açlıktan kırılan proletaryasının nasıl olup da onun açıkça lüks yaşamına öfkelenmediğini sorma cüretini gösterdim. "Bütün bunlara," dedim, odaya ve genellikle akşam yemeklerinde aramızda paylaştığımız şampanya şişesine bir bakış atarak.

Kıpırdamadan durdu.

"Onların emeği ve yüreklerinin kanıyla mı besleniyorum? Ben bir spekülatör ya da kapitalist miyim? Servetimi açlıktan ölen bir halktan mı çaldım? Hayır! Onlar bunu çok iyi biliyorlar. Ve beni hiç kıskanmıyorlar. Sefil halk kitleleri liderlerine karşı cömerttir. Elde ettiklerim bana yazılarım sayesinde geldi; açlara ve ezilenlere bedava dağıtılan milyonlarca broşürden değil, iyi beslenen burjuvaziye satılan yüz binlerce kopyadan. Yazılarımın bir zamanlar öfke dolu ve moda olduğunu, merakla ve dehşetle okunacak, dokunaklılıklarıma gözlerinizi çevirecek şeyler olduğunu biliyorsunuz. . . ya da zekama coşkuyla gülmek için.""

"Evet," diye itiraf ettim. "Hatırlıyorum elbette; ve açık yüreklilikle itiraf ediyorum ki bu sevdayı hiçbir zaman anlayamadım."

"Hala bilmiyor musun," dedi, "aylak ve bencil bir sınıfın, kendi zararına bile olsa, kötülük yapıldığını

görmeye bayıldığını? Kendi hayatı sadece bir poz ve jestten ibaret olduğu için, gerçek bir hareketin ve sahte bir anlamı olmayan kelimelerin gücünü ve tehlikesini fark edemez. Her şey eğlence ve duygusallıktan ibarettir. Örneğin, eski Fransız aristokrasisinin, sözleri Büyük Devrimi hazırlayan filozoflara karşı tutumuna işaret etmek yeterlidir. Biraz sağduyuya sahip olduğunuz İngiltere'de bile, bir demagogun haykırdığı sınıfta destek bulması için yeterince yüksek sesle ve yeterince uzun süre bağırması yeterlidir. Siz de fesatlık yapıldığını görmekten hoşlanıyorsunuz. Demagog, duygu amatörlerini de yanında taşır. Şu, bu ve diğer şeylerde amatörlük, zaman öldürmenin ve kendi kibrini beslemenin çok kolay bir yoludur - yarından sonraki günün fikirlerine ayak uydurmanın aptalca kibri. Tıpkı iyi ve zararsız insanların, koleksiyonunuzun harikuladeliği hakkında en ufak bir fikre sahip olmadan, koleksiyonunuz karşısında kendilerinden geçerek size katılacakları gibi."

Başımı öne eğdim. Bu, ileri sürdüğü üzücü gerçeğin ezici bir örneğiydi. Dünya böyle insanlarla dolu. Devrimden önceki Fransız aristokrasisi örneği de son derece anlamlıydı. Her zaman tatsız bir özellik olan alaycılığı, zihnimdeki değerinin çoğunu alıp götürse de, ifadesini geçemedim. Ancak etkilendiğimi itiraf etmeliyim. Tasdik niteliği taşımayacak ama tartışmaya da davet etmeyecek bir şey söyleme ihtiyacı hissettim.

"Aşırı devrimcilerin bu tür insanların kara sevdalarından aktif olarak yardım aldığını söylemek istemiyorsunuz, değil mi?"

"Az önce söylediklerimle tam olarak bunu kastetmedim. Genelleme yaptım. Ama madem bana sordunuz, size çeşitli ülkelerde devrimci faaliyetlere az ya da çok bilinçli olarak bu tür yardımlar yapıldığını söyleyebilirim. Ve hatta bu ülkede bile."

"İmkansız!" Sert bir şekilde itiraz ettim. "Biz o kadar ateşle oynamayız."

"Yine de belki siz bunu diğerlerinden daha iyi karşılayabilirsiniz. Ama kadınların çoğunun, her zaman ateşle oynamaya hazır olmasalar da, genellikle bir kıvılcımla oynamaya hevesli olduklarını gözlemlediğimi söylememe izin verin."

"Bu bir şaka mı?" Gülümseyerek sordum.

"Eğer öyleyse, şakanın farkında değilim," dedi duygusuz ve tepkisiz bir şekilde. "Ben bir örnek düşünüyordum. Oh! Bir bakıma yeterince hafif ..."

Bunun üzerine bütün beklentilerim değişti. Birçok kez ona, tabiri caizse, yeraltından yaklaşmaya çalışmıştım. Bu kelime aramızda telaffuz edilmişti. Ama o beni hep o aşılmaz sakinliğiyle karşılamıştı.

"Ve aynı zamanda," diye devam etti Bay X, "bu size yeraltı çalışması olarak adlandırmaktan memnun olduğunuz şeyde ortaya çıkabilecek zorluklar hakkında bir fikir verecektir. Onlarla başa çıkmak bazen zor olabiliyor. Tabii ki bağlıları arasında bir hiyerarşi yok. Katı bir sistem yok."

Şaşkınlığım büyüktü ama kısa sürdü. Açıkçası, aşırı anarşistler arasında hiyerarşi olamazdı; bir öncelik yasası niteliğinde hiçbir şey olamazdı. Anarşistler arasında anarşinin hüküm sürmesi fikri de rahatlatıcıydı. Verimlilik sağlaması mümkün değildi.

Bay X aniden, "Hermione Sokağı'nı biliyor musunuz?", diye sorarak beni şaşırttı.

Şüpheli bir şekilde başımı sallayarak onayladım. Hermione Sokağı son üç yıl içinde kimsenin bilgisi dışında kalmadı. Adı hala var, ama eski Hermione Sokağı'ndan geriye tek bir tuğla ya da taş bile kalmadı. Kastettiği eski sokaktı, çünkü şöyle demekteydi: "Sol tarafta, sırtlarını büyük bir kamu binasının kanadına

dayamış iki katlı tuğla evler sırası vardı - hatırlarsınız. Bu evlerden birinin bir süre anarşist propagandanın ve sizin yeraltı eylemi dediğiniz faaliyetlerin merkezi olduğunu duymak sizi çok şaşırtır mıydı?"

"Hiç de değil", diye belirttim. Hatırladığım kadarıyla Hermione Sokağı hiçbir zaman, özellikle saygın bir yer olmamıştı.

Şampanyasını yudumlarken, "Ev seçkin bir devlet memurunun mülküydü", diye ekledi.

"Oh, gerçekten mi!", dedim, bu kez tek kelimesine bile inanmamıştım.

"Tabii ki orada yaşamıyordu," diye devam etti Bay X. "Ama saat ondan dörde kadar, sözünü ettiğim kamu binasının kanadındaki iyi döşenmiş özel odasında oturuyordu sevgili adamımız. Doğrusunu söylemek gerekirse, Hermione Sokağı'ndaki evin aslında ona ait olmadığını açıklamalıyım. Yetişkin çocuklarına aitti; bir kızı ve bir oğlu. Güzel bir fiziğe sahip olan kız, hiçbir şekilde kaba bir güzelliğe sahip değildi. Sadece gençliğin açıklayabileceğinden daha fazla kişisel çekiciliğe, coşkunun, bağımsızlığın ve cesur düşüncenin baştan çıkarıcı görünümünü taşımaktaydı. Sanırım bu görünümleri de, pitoresk elbiselerini giydiği gibi ve aynı nedenle takınıyordu: ne pahasına olursa olsun bireyselliğini ortaya koymak için. Bilirsiniz, kadınlar böyle bir amaç için neredeyse her şeyi yaparlar.

Çok ileri gitti. Devrimci inançların tüm uygun jestlerini edinmişti - acıma, kızgınlık, kendisinin de ait olduğu sosyal sınıfın insanlık karşıtı ahlaksızlıklarına karşı öfke jestleri. Tüm bunlar onun çarpıcı kişiliğinin yanı sıra biraz orijinal kostümlerinin üzerine oturuyordu. Çok az orijinal; yoksulların aşırı beslenen efendilerinin cimriliğine karşı bir protestoyu işaret etmeye yetecek kadar. Yeterli, daha fazlası değil. Bu yönde çok ileri

gitmek olmazdı, anlıyorsunuz. Ama artık reşitti ve evini devrimci işçilere sunmasının önünde hiçbir engel yoktu."

"Ciddi olamazsınız!", dedim şaşkınlıkla.

"Sizi temin ederim," diye onayladı, "o çok pratik bir jest yaptı. Başka türlü nasıl ele geçirebilirlerdi ki? Dava zengin değil. Dahası, sıradan bir ev acentesi için de zorluklar çıkabilirdi, referans falan isterlerdi. Şehrin yoksul mahallelerini keşfederken karşılaştığı grup (birkaç yıl önce çok moda olan hayırseverlik ve kişisel hizmet jestini bilirsiniz) minnettarlıkla kabul etti. İlk avantajı, Hermione Sokağı'nın, bildiğiniz gibi, şehrin polis tarafından özel olarak izlenen şüpheli kısmından oldukça uzakta olmasıydı.

"Zemin katta küçük bir İtalyan restoranı vardı. Sahibini satın almak hiç de zor olmadı. Gruptan bir kadın ve bir erkek burayı devraldı. Adam aşçılık yapıyordu. Yoldaşlar yemeklerini orada, diğer müşterilerin arasında fark edilmeden yiyebiliyorlardı. Bu da bir başka avantajdı. Birinci katta eski püskü bir Variety Artists' Agency vardı, yani kalitesiz müzikhollerde sahne alan sanatçılar için bir ajans. Hatırladığım kadarıyla Bomm adında bir adamdı. Rahatsız edilmemişti. Yabancı görünümlü bir sürü insanın, hokkabazların, akrobatların, her iki cinsten şarkıcıların ve benzerlerinin gün boyu girip çıkması diğerlerinden daha elverişliydi. Polis yeni yüzlere pek dikkat etmiyordu. O sırada en üst kat çok uygun bir şekilde boştu."

X, garsonun az önce masaya koyduğu bir bombe glacee'ye ölçülü hareketlerle kayıtsızca saldırmak için sözünü kesti[3]. Buzlu tatlıdan birkaç kaşık dikkatle yuttu ve bana, "Stone'un Kurutulmuş Çorbası'nı hiç duydunuz mu?", diye sordu.

---

3 Bombe glacée veya basitçe bombe, top mermisine benzeyecek şekilde küresel bir kalıpta dondurulmuş bir Fransız dondurma tatlısıdır, dolayısıyla dondurma bombası adı da buradan gelir. Tatlı, 1882 gibi erken bir tarihte restoran menülerinde yer aldı.

"Neyi duydum mu?"

"Bir zamanlar gazetelerde çokça reklamı yapılan ama bir türlü halkın beğenisini kazanamayan bir yiyecekti. Burada söylediğiniz gibi, girişim fiyaskoyla sonuçlandı. Stoklarının kolileri açık artırmalarda kilosu bir peniden çok daha az bir fiyata alınabiliyordu. Grup bunların bir kısmını satın aldı ve en üst katta Stone's Dried Soup için bir acente açıldı. Son derece saygın bir işti. İştah açıcı olmayan bu sarı toz, bir kutuda altı tane bulunan büyük tenekelere konuyordu. Birisi gelip sipariş verirse, elbette yerine getiriliyordu. Ama barutun avantajı şuydu: Bu kutuların içine çok rahat bir şekilde gizlenebiliyordu. Arada sırada özel bir kasa bir kamyonete yüklenir ve köşedeki görevli polisin burnunun dibinde yurt dışına ihraç edilmek üzere yola çıkarılırdı. Anladınız mı?"

"Sanırım anlıyorum," dedim, tabağın içinde yavaşça eriyen bombe kalıntılarına anlamlı bir baş hareketiyle.

"Kesinlikle. Ama bavullar başka bir açıdan da yararlıydı. Bodrum katında, daha doğrusu arka taraftaki mahzende iki matbaa kurulmuştu. En kışkırtıcı türden bir sürü devrimci edebiyat, Stone's Dried Soup kutuları içinde evden uzaklaştırıldı. Anarşist genç bayanımızın erkek kardeşi orada bir uğraş buldu. Makaleler yazıyor, dizgi işlerine yardım ediyor ve Sevrin adında çok yetenekli bir genç olan sorumlu adama genel olarak yardım ediyordu.

"Bu grubun yol gösterici ruhu, sosyal devrim fanatiğiydi. O artık ölü. Dahi bir gravürcü ve gravür boyacısıydı. Çalışmalarını görmüş olmalısınız. Şimdi bazı amatörler tarafından çok aranıyor. Sanatında devrimci olarak başladı ve karısı ve çocuğu yoksulluk ve sefalet içinde öldükten sonra bir devrimci olarak sona erdi. Kendini beğenmiş, aşırı beslenen burjuvazinin onları öldürdüğünü söylerdi. Bu onun gerçek inancıydı. Hala

sanatıyla uğraşıyor ve ikili bir hayat sürüyordu. Uzun boylu, zayıf ve esmerdi; uzun, kahverengi bir sakalı ve derin bakışlı gözleri vardı. Onu görmüş olmalısınız. Adı Horne'du."

Bunun üzerine gerçekten irkildim. Elbette yıllar önce Horne'la karşılaşmıştım. Eski bir silindir şapka giymiş, boğazında kırmızı bir atkı olan ve uzun, eski püskü düğmeleri ilikli bir paltoyla güçlü, kaba bir çingeneye benziyordu. Sanatından yüceltici bir şekilde bahsediyor ve insana deliliğin eşiğine gelmiş izlenimi veriyordu. Küçük bir grup uzman onun çalışmalarını takdir ediyordu. Kim derdi ki bu adam. . . Şaşırtıcı! Yine de buna inanmak o kadar da zor değildi.

"Gördüğünüz gibi," diye devam etti X, "bu grup propaganda çalışmalarını ve diğer çalışmalarını çok avantajlı koşullar altında sürdürebilecek durumdaydı. Hepsi de kararlı, deneyimli ve üstün vasıflı insanlardı. Yine de Hermione Sokağı'nda hazırlanan planların neredeyse her zaman başarısız olduğu gerçeğiyle yüz yüzeydik."

"'Biz' kimdik?" Dikkatle sordum.

"Bazılarımız Brüksel'de, merkezde," dedi aceleyle. "Hermione Sokağı'nda ortaya çıkan her türlü güçlü eylem başarısızlığa mahkum görünüyordu. Avrupa'nın her yerinde en iyi planlanmış gösterileri engelleyecek bir şeyler hep oldu. Genel bir hareketlilik dönemiydi. Tüm başarısızlıklarımızın tutuklamalar ve yargılamalarla, gürültülü bir şekilde gerçekleştiğini düşünmemelisiniz. Öyle değildi. Polis çoğu zaman sessizce, neredeyse gizlice çalışır, akıllıca karşı komplolarla kombinasyonlarımızı bozguna uğratır. Tutuklama yok, gürültü yok, kamuoyunu telaşlandırmak ve tutkuları alevlendirmek yok. Bu akıllıca bir yöntem. Ancak o dönemde polis Akdeniz'den Baltık'a kadar tekdüze bir şekilde başarılı oluyordu. Bu can

sıkıcıydı ve tehlikeli görünmeye başlamıştı. Sonunda Londra'daki gruplar arasında bazı güvenilmez unsurlar olması gerektiği sonucuna vardık. Ben de sessizce ne yapılabileceğini görmek için buraya geldim.

"İlk adımım, anarşizmin genç amatör hanımefendisini özel evinde ziyaret etmek oldu. Beni gurur verici bir şekilde karşıladı. Hermione Sokağı'ndaki evin üst katında devam eden kimyasal ve diğer faaliyetler hakkında hiçbir şey bilmediğini düşündüm. Orada farkında olduğu tek 'faaliyet' anarşist literatürün basılmasıydı. Şiddetli bir coşkunun olağan belirtilerini çok çarpıcı bir şekilde sergiliyordu ve şimdiden vahşi sonuçlara varan birçok duygusal makale yazmıştı. Ölümcül bir ciddiyetin tüm jestleri ve yüz buruşturmalarıyla çok eğlendiğini görebiliyordum. İri gözlü, geniş kaşlı yüzüne ve alışılmadık ve yakışan bir tarzda yapılmış muhteşem kahverengi saçlarıyla taçlandırdığı biçimli kafasına çok yakışıyorlardı. Erkek kardeşi de odadaydı; kaşları kemerli, kırmızı kravatlı, ciddi bir gençti ve kendisi de dahil olmak üzere dünyadaki her şey hakkında hiçbir şey bilmiyormuş gibi geldi bana. Bir süre sonra uzun boylu genç bir adam içeri girdi. Temiz tıraşlıydı, muhtemelen tıraş tahrişi sebebiyle güçlü mavimsi bir çenesi vardı ve suskun bir aktörün ya da fanatik bir rahibin havasına sahipti: kalın siyah kaşları olan tipler, bilirsiniz. Ama gerçekten de çok şıktı. Hepimizle teker teker hararetle tokalaştı. Genç bayan yanıma geldi ve tatlı bir sesle 'Yoldaş Sevrin' diye mırıldandı.

"Onu daha önce hiç görmemiştim. Bize söyleyecek pek bir şeyi yoktu, ama kızın yanına oturdu ve hemen ciddi bir sohbete daldılar. Kız derin koltuğunda öne doğru eğildi ve güzel beyaz eliyle güzelce yuvarlatılmış çenesini tuttu. Adam dikkatle kızın gözlerinin içine baktı. Sanki

mezarın eşiğindeymiş gibi ciddi, yoğun bir kur yapma tavrıydı bu. Sanırım, bir anarşiste aşık olduğuna inandırarak, ileri fikirler, devrimci kanunsuzluk varsayımını tamamlama ihtiyacı hissetmişti. Ve bu kişi, tekrar ediyorum, fanatik kara kaşlı görüntüsüne rağmen son derece şıktı. Birkaç kaçamak bakıştan sonra onun ciddi olduğundan hiç şüphem kalmamıştı. Bayana gelince, onun jestleri yaklaşılamazdı; ağırbaşlılık, tatlılık, küçümseme, büyülenme, teslimiyet ve çekingenliğin harmanlanmış çağrışımlarıyla, bizzat kendisinden daha iyiydi. Tam da bu tür bir sevişmenin nasıl olması gerektiğine dair kavrayışını kusursuz bir sanatla yorumladı. Ve şimdiye kadar, o da, hiç şüphesiz, ciddiydi. Jestler, ama ne kadar mükemmel!

"Amatör Hanımefendi ile yalnız kaldıktan sonra ona ziyaretimin amacını ihtiyatlı bir şekilde anlattım. Şüphelerimizi ima ettim. Ne söyleyeceğini duymak istiyordum ve belki de bilinçsiz bir ifşaat bekliyordum. Tek söylediği, "Bu ciddi bir şey," oldu; hoş bir endişe ve ciddiyetle bakıyordu. Ama gözlerinde açıkça "Ne kadar heyecan verici!" anlamına gelen bir ışıltı vardı. Ne de olsa kelimeler dışında pek bir şey bilmiyordu. Yine de beni Horne'la görüştürmeyi üstlendi; Horne'u Hermione Sokağı dışında bulmak kolay değildi, o sırada kendimi göstermek istemiyordum.

"Horne'la tanıştım. Bu tamamen başka tür bir fanatikti. Brüksel'de vardığımız sonucu ona açıkladım ve önemli başarısızlıklar dizisine dikkat çektim. Buna alakasız bir yüceltmeyle cevap verdi: "'Elimde bu tıka basa dolu vahşilerin kalbine dehşet salacak bir şey var.'

"Sonra onun ve bazı arkadaşlarının evin bodrumlarından birinde kazı yaparak daha önce bahsettiğim büyük kamu binasının altındaki mahzenlere

ulaştıklarını öğrendim. Malzemeler hazır olur olmaz tüm kanadın havaya uçurulacağı kesindi.

"Hermione Caddesi'ndeki merkezimizin kullanışlılığı zaten sorunlu hale gelmemiş olsaydı, bu hareketin aptallığı karşısında o kadar dehşete düşmezdim. Aslına bakılırsa, bence o zamana kadar bu, her şeyden çok bir polis tuzağıydı.

“Şimdi gerekli olan şey neyin, daha doğrusu kimin hatalı olduğunu keşfetmekti ve sonunda bu fikri Horne'un kafasına sokmayı başardım. Şaşkın bir şekilde dik dik baktı, burun delikleri sanki havadaki ihanetin kokusunu alıyormuş gibi çalışıyordu.

“Ve işte karşınızda hiç şüphesiz bir tür teatral çare olarak sizi etkileyecek bir eser geliyor. Peki başka ne yapılabilirdi? Sorun grubun güvenilmez üyesini bulmaktı. Ama birine diğerinden daha fazla şüphe bağlanamaz. Hepsini gözetlemek pek pratik değildi. Üstelik bu işlem çoğu zaman başarısızlıkla sonuçlanıyor. Her halükarda bu zaman alır ve tehlike yaklaşıyordu. Hermione Caddesi'ndeki evin eninde sonunda basılacağından emindim, ancak polisin muhbire o kadar güvendiği belliydi ki, o an için ev izlenmiyordu bile. Horne bu konuda olumluydu. Bu koşullar altında bu olumsuz bir semptomdu. Bir şeylerin hızla yapılması gerekiyordu.

“Gruba bizzat bir baskın düzenlemeye karar verdim. Anlıyor musunuz? Polisi temsil eden diğer güvenilir yoldaşların baskını. Komplo içinde komplo. Elbette nesnesini görüyorsunuz. Görünen o ki tutuklanmak üzereyken muhbirin bir şekilde kendisine ihanet edeceğini umuyordum; örneğin ya tedbirsiz bir hareketle ya da sadece umursamaz tavrıyla. En kötüsü, tam bir başarısızlık riski vardı ve belki direniş sırasında ya da kaçma çabaları sırasında ölümcül bir kaza riski de vardı. Çünkü, kolaylıkla göreceğiniz gibi, Hermione Sokağı grubunun

aslında tamamen hazırlıksız yakalanması gerekiyordu, çünkü çok geçmeden gerçek polis tarafından ele geçirileceklerinden emindim. Muhbir de onların arasındaydı ve planımın sırrını yalnızca Horne'un öğrenmesine izin verebilirdim.

“Hazırlıklarımın detaylarına girmeyeceğim. Düzenlemesi pek kolay olmadı, ama çok iyi yapıldı, gerçekten ikna edici bir etki yarattı. Sahte polis, kepenkleri hemen kapatılan restorana saldırdı. Sürpriz mükemmeldi. Hermione Caddesi'ndeki grubun çoğu, büyük kamu binasının tonozlarıyla bağlantılı olan deliği genişleten ikinci bodrumda bulunuyordu. İlk alarmla birlikte, birkaç yoldaş düşüncesizce yukarıda bahsedilen mahzene doğru kaçtı; tabii ki bu gerçek bir baskın olsaydı, umutsuzca kapana kısılmış olacaklardı. Şimdilik bunları dert etmedik. Yeterince zararsızlardı. En üst kat Horne ve benim için ciddi bir endişeye neden oldu. Orada, etrafı Stone's Kurutulmuş Çorba kutuları ile çevrili olan, Profesör lakaplı bir yoldaş (eski bir bilim öğrencisiydi) bazı yeni fünyeleri mükemmelleştirmekle meşguldü. O, dalgın, kendine güvenen, solgun, ufak tefek bir adamdı, büyük yuvarlak gözlükler takıyordu ve yanlış bir izlenime kapılarak kendini havaya uçurmasından ve kulaklarımızın dibindeki evi yıkmasından korkuyorduk. Yukarı koştum ve onu kapıda, tetikte, kendi deyimiyle "aşağıdan gelen şüpheli sesleri" dinlerken buldum. Ona neler olduğunu açıklamayı tam olarak bitirmeden, küçümseyerek omuzlarını silkti ve terazilere ve test tüplerine geri döndü. Onunki, aşırı bir devrimcinin gerçek ruhuydu. Patlayıcılar onun inancı, umudu, silahı ve kalkanıydı. Birkaç yıl sonra, geliştirilmiş fünyelerinden birinin vaktinden önce patlaması sonucu gizli bir laboratuvarda hayatını kaybetti.

“Yine aceleyle aşağı indiğimde büyük mahzenin loşluğunda etkileyici bir manzarayla karşılaştım. Müfettişi

canlandıran adam (bu role yabancı değildi) sert bir şekilde konuşuyor ve sahte astlarına mahkumlarının uzaklaştırılması için sahte emirler veriyordu. Şu ana kadar aydınlatıcı hiçbir şey olmadığı açıktı. Asık suratlı ve esmer Horne, kollarını kavuşturmuş bekliyordu ve sabırlı, karamsar beklentisi duruma uygun bir metanet havasına sahipti. Gölgelerde Hermione Sokağı grubundan birinin gizlice küçük bir kağıt parçasını çiğneyip yuttuğunu fark ettim. Sanırım bazı uzlaşmacı tiplerdendi; belki sadece birkaç isim ve adresten oluşan bir notu yok etmişti. O gerçek ve sadık bir 'arkadaş'tı. Ancak sempatimizin altında gizlenen gizli kötülük fonu, bu tamamen gereksiz performanstan keyif almama neden oldu.

“Her açıdan riskli deney, yani darbe tiyatrosu, tabiri caizse, başarısız olmuş gibi görünüyordu. Aldatma daha fazla sürdürülemezdi; bu açıklama çok utanç verici, hatta vahim bir durumu beraberinde getirecekti. Kağıdı yiyen adam çok öfkelenirdi. Kaçıp giden arkadaşlar da kızacaktı.

"Sıkıntıma ek olarak, matbaaların bulunduğu diğer mahzene açılan kapı aniden açıldı ve genç devrimci hanımımız dar elbisesi, büyük şapkası, arkasındaki toz bulutunun önünde siyah bir siluetle ortaya çıktı. Omzunun gerisinde ağabeyinin kemerli kaşlarını ve kırmızı kravatını gördüm.

“O zamanlar dünyada görmek istediğim son insanlardı! O akşam yoksulların eğlenmesi için amatör bir konsere gitmişlerdi, biliyorsunuz; ama yapacak bir işi olduğu bahanesiyle eve dönerken Hermione Sokağı'na uğramak amacıyla erken ayrılmakta ısrar etmişti. Her zamanki görevi Alarm Bell ve Firebrand'ın İtalyanca ve Fransızca basımlarının provalarını düzeltmekti." . . .

"Tanrım!" diye mırıldandım. Bir keresinde bana bu yayınların birkaç kopyası gösterilmişti. Bana göre hiçbir

şey genç bir bayanın gözlerine bundan daha az uygun olamazdı. Bunlar türünün en gelişmiş şeyleriydi; Gelişmiş, demek istediğim, tüm mantık ve nezaket sınırlarının ötesinde. İçlerinden biri tüm sosyal ve aile içi bağların çözülmesini vaaz ediyordu; diğeri sistematik cinayeti savunmaktaydı. Genç bir kızın, hatırladığım iğrenç cümleler boyunca matbaacıların hatalarını sakince takip ettiğini düşünmek, kadınlığa dair duygularım açısından dayanılmazdı. Bay X bana bir bakış attıktan sonra kararlı bir şekilde devam etti.

“Ancak bence o, büyüsünü daha çok Sevrin üzerinde göstermek ve onun saygısını kraliçelere yakışır ve küçümseyici bir şekilde kabul etmek için geldi. Her ikisinin de -gücünün ve ona duyduğu saygının- farkındaydı ve sanırım tam bir masumiyetle bunlardan keyif alıyordu. Bu nedenle onunla tartışacak ne çıkarımız ne de ahlakımız var. Kadında çekicilik ve erkekte olağanüstü zeka başlı başına bir kanundur. Öyle değil mi?”

Merakımdan dolayı bu ahlaksız öğretiye olan nefretimi ifade etmekten kaçındım.

“Peki sonra ne oldu?”, diye aceleyle sordum.

X küçük bir parça ekmeği sol eliyle yavaş yavaş ufalamaya devam etti.

"Aslında olan şey", diye itiraf etti, "durumu kurtardı."

"Sana bu uğursuz maskaralığa son vermen için bir fırsat verdi," diye önerdim.

"Evet" dedi kayıtsız tavrını koruyarak. "Bu saçmalık yakında sona erecekti. Ve birkaç dakika içinde bitti. Ve iyi sonuçlandı. Eğer kadın gelmeseydi, sonu kötü olabilirdi. Kardeşinin elbette rolü olmadı. Bir süre önce sessizce eve girmişlerdi. Matbaa mahzeninin kendine ait bir girişi vardı. Orada kimseyi bulamayınca Sevrin'in her an işine dönmesini bekleyerek yazılarının başına oturdu.

Fakat Sevrin dönmedi. Sabırsızlandı, kapıdan diğer bodrumdaki kargaşanın sesini duydu ve doğal olarak sorunun ne olduğunu görmek için içeri girdi.

“Sevrin de bizimleydi. İlk başta bana, baskın yapılanlar arasında en şaşkın olanı o gibi görünmüştü. Bir an şaşkınlıktan felç olmuş gibiydi. Olduğu yere kök salmış bir şekilde duruyordu. Tek uzvunu bile hareket ettirmedi. Tek bir gaz lambası kafasının yanında titredi ; ilk alarmda diğer tüm ışıklar söndürülmüştü. Ve az sonra, karanlık köşemden, traşlı aktörün yüzünde şaşkın, öfkeli bir dikkatlilik ifadesi gördüm. Kalın kaşlarını çattı. Ağzının kenarları küçümseyici bir tavırla aşağıya doğru düştü. Kızgındı. Büyük olasılıkla oyunun sonunu anlamıştı ve ona daha ilk andan itibaren tam bir güven duymadığım için pişman oldum.

“Fakat kızın ortaya çıkmasıyla açıkça paniğe kapıldı. Çok sadeydi. Büyüdüğünü görebiliyordum. İfadesindeki değişim hızlı ve şaşırtıcıydı. Ve nedenini bilmiyordum. Nedeni hiç aklıma gelmedi. Ben sadece adamın yüzünün aşırı değişimi karşısında hayrete düştüm. Elbette kızın diğer bodrumdaki varlığından haberi yoktu; ama bu onun gelişinin onda yarattığı şoku açıklamıyordu. Bir an için aptallaşmıştı. Sanki bağıracakmış gibi, belki de sadece nefes almak için ağzını açtı. Ne olursa olsun bağıran başka biriydi. Bu başka biri, bir kağıt parçasını yuttuğunu tespit ettiğim kahraman yoldaştı. Övgüye değer bir soğukkanlılıkla bir uyarı çığlığı attı. “‘Polis! Geri! Geri! Geriye koşun ve kapıyı arkanızdan sürgüleyin.'

“Mükemmel bir ipucuydu; ama kız geri çekilmek yerine ilerlemeye devam etti, arkasında da uzun pantolonlu, neşesiz bir proletaryayı eğlendirmek için komik şarkılar söyleyen uzun yüzlü erkek kardeşi vardı. Sanki anlamamış gibi değil -'polis' kelimesinin belirgin bir sesi vardır- sanki kendine engel olamıyormuş gibi ilerledi.

Zavallı, mücadele eden profesyoneller arasında seçkin bir amatör anarşistin özgür yürüyüşü ve genişleyen varlığıyla ilerlemedi, omuzları hafifçe kalkık ve sanki kendi içinde küçülmeye çalışıyormuş gibi dirseklerini vücuduna bastırarak ilerledi. Gözleri hareketsiz bir şekilde Sevrin'e sabitlenmişti. Aşık Sevrin sanırım; anarşist Sevrin değil. Ama ilerledi. Ve bu doğaldı. Tüm bağımsızlık varsayımlarına rağmen, bu sınıftaki kızlar özel olarak korunma hissine alışkındırlar, aslında öyledirler. Bu duygu onların cesur hareketlerinin onda dokuzunu oluşturuyor. Yüzü tamamen renksizleşmişti. Korkunç. Bunun onu bu kadar vahşice evine getirdiğini ve polisten kaçması gereken türden biri olduğunu hayal etsene! Sanırım çoğunlukla öfkeden solgundu, ama elbette aynı zamanda sağlam kişiliğine yönelik bir endişe, bir tür kabalıktan belli belirsiz bir korku da vardı. Ve doğal olarak, büyülendiği ve saygı duyduğu bir adama döndü; onu hiçbir durumda yarı yolda bırakamayacak bir adama."

"Ama," diye bağırdım, bu analiz karşısında hayrete düşmüş bir halde, "eğer ciddi, gerçek olsaydı, yani -onun düşündüğü gibi- onun kendisi için ne yapmasını bekleyebilirdi?"

X yüzünün tek bir kasını bile hareket ettirmedi.

"Tanrı bilir. Bu büyüleyici, cömert ve bağımsız yaratığın hayatında tek bir gerçek düşünceyi bile bilmediğini hayal ediyorum; İnsanın küçük gösterişlerinden kopmuş ya da kaynağı bazı geleneksel algılarda olmayan tek bir düşünceyi kastediyorum. Tek bildiğim, birkaç adım ilerledikten sonra elini hareketsiz Sevrin'e doğru uzattığıydı. Ve bu en azından bir jest değildi. Bu doğal bir hareketti. Ondan ne yapmasını beklediğini kim bilebilir? İmkansız. Ama beklediği her ne olursa olsun, o yalvaran el ona bu kadar doğrudan hitap etmeden önce bile, yapmaya karar verdiği şeyin

gerçekleşemeyeceğini rahatlıkla söyleyebilirim. Buna gerek yoktu. Onun mahzene girdiğini gördüğü andan itibaren gelecekteki yararlılığını feda etmeye, takmaktan gurur duyduğu o delinmez, sağlam bir şekilde kapatılmış maskeyi çıkarmaya karar vermişti...”

"Ne demek istiyorsun?" Sözünü kestim, şaşırdım. “O halde Sevrin miydi o...”

“Öyleydi. Muhbirlerin en inatçısı, en tehlikelisi, en kurnazı, en sistemlisi. Hainler arasında bir dahi. Neyse ki bizim için eşsizdi. Adam bir fanatikti, size söylemiştim. Neyse ki o kızın başarılı ve masum hareketlerine yine aşık olmuştu bizim açımızdan. Kendisi de son derece ciddi bir oyuncu olduğundan, geleneksel işaretlerin mutlak değerine inanmış olmalı. Düştüğü tuzağın büyüklüğüne gelince, bu kadar sürükleyici büyüklükteki iki duygunun aynı anda bir kalpte var olamayacağının açıklaması olsa gerek. O diğer ve bilinçsiz komedyenin tehlikesi onun vizyonunu, öngörüsünü ve muhakemesini elinden aldı. Aslına bakılırsa, bu ilk başta, onu kendine hakimiyetinden mahrum etti. Ama bunu, ona buyurgan bir şekilde göründüğü gibi, bir an önce bir şeyler yapma zorunluluğu sayesinde yeniden kazandı. Ne yapacağını? Onu mümkün olduğu kadar çabuk evden çıkarmak için. Bunu yapmak için son derece istekliydi. Sana onun çok korktuğunu söylemiştim. Kendisiyle ilgili olamazdı. Oldukça beklenmedik ve erken bir hareket karşısında şaşırmış ve sinirlenmişti. Hatta çok öfkelendiğini bile söyleyebilirim. İhanetlerinin son sahnesini, devrimci itibarına dokunmadan derin, incelikli bir sanatla düzenlemeye alışmıştı. Ama bana öyle geliyor ki, aynı zamanda elinden gelenin en iyisini yapmaya, maskesini kararlılıkla çıkarmaya kararlıydı. Ancak onun evde olduğunu öğrendiğinde her şey -zorunlu sakinlik, fanatizminin kısıtlanması, maske- hepsi bir tür panik içinde bir araya

geldi. Neden panik yapıyorsunuz, sordunuz mu? Cevap çok basit. Profesörün evin tepesinde tek başına, etrafı teneke kutu Stone's Kurutulmuş Çorba ile çevrili, araştırmalarına devam ettiğini hatırladı -ya da sanırım hiç unutmadı. Bazılarında hepimizi bir tuğla yığınının altında durduğumuz yere gömecek kadar delil vardı. Sevrin de elbette bunun farkındaydı. Ayrıca adamın karakterini tam olarak bildiğine de inanmalıyız. Böyle pek çok karakteri ölçmüştü! Ya da belki de Profesör'e yalnızca kendisinin yapabileceği şeyler için itibar etmişti. Ancak her durumda etki yaratıldı. Ve aniden otoriter bir şekilde sesini yükseltti.

“'Bayanı hemen uzaklaştırın.'

“Sesinin karga kadar kısık olduğu ortaya çıktı; şüphesiz yoğun duygunun sonucudur. Bir anda geçti. Ama bu vahim sözler onun kasılmış gırtlağından uyumsuz, gülünç bir hırıltıyla çıkıyordu. Hiçbir cevaba ihtiyaç duymadılar. İş bitmişti. Ancak müfettişi canlandıran adam kabaca şunları söylemenin uygun olacağına karar verdi:

“‘Yakında geri kalanınızla birlikte o da gidecek.’

“Bunlar işin komedi kısmına ait son sözlerdi.

“Her şeyden ve herkesten habersiz olan Sevrin ona doğru yürüdü ve ceketinin yakalarını yakaladı. İnce traşlı yanaklarının altında çenelerinin tutkuyla hareket ettiği görülüyordu.

“‘Dışarıda adamlarınız var. Bayanı hemen evine götürün. Duyuyor musun? Şimdi. Yukarıdaki adama ulaşmaya çalışmadan önce.”

"'Ah! Yukarıda bir adam var' diye açıkça alay etti diğeri. ‘Eh, bunun sonunu görmek için zamanında aşağı indirilecek.’

“Fakat Sevrin bu ses tonuna aldırış etmedi.

“Seni buraya hata ile göndererek işlere karışan embesil kim? Talimatlarınızı anlamadınız mı? Hiçbir şey bilmiyor musun? İnanılmaz. Burada-'

“Paltosunun yakalarını indirdi ve elini göğsüne daldırarak gömleğinin altından bir şeyi süratle çıkardı. Sonunda, kırık uçları yumruğundan sarkan bant nedeniyle boynundan kürek kemiği gibi sarkıyor olması gereken, yumuşak deriden küçük, kare bir cep çıkardı.

"'İçine bak,' diye kekeleyerek diğerinin yüzüne fırlattı. Ve anında kıza doğru döndü. O tam arkasında, tamamen hareketsiz ve sessiz bir şekilde duruyordu. Düzgün, beyaz yüzü sakinlik yanılsaması veriyordu. Sadece bakan gözleri daha büyük ve daha koyu görünüyordu.

“Gergin bir özgüvenle, hızla konuştu. Her şeyi hemen gün ışığı gibi netleştireceğine açıkça söz verdiğini duydum. Ama yakaladığım tek şey buydu. Adam ona yakın durmaktaydı, küçük parmağının ucuyla bile ona dokunmaya çalışmadı; kız da ona aptal aptal baktı. Ancak bir an için göz kapakları acınası bir şekilde yavaşça indi ve sonra beyaz yanaklarına uzanan uzun siyah kirpikleriyle bayılacak gibi oldu. Ama durduğu yerde hiç sallanmadı bile. Yüksek sesle onu hemen takip etmesi konusunda uyardı ve arkasına bakmadan bodrum merdivenlerinin altındaki kapıya doğru yürüdü. Ve aslına bakılırsa, bir iki adım kadar onun peşinden gitti. Ancak elbette kapıya ulaşmasına izin verilmedi. Öfkeli bağırışlar ve kısa, sert bir çekişme oldu. Şiddetle savrulan adam geriye doğru uçarak kadının üzerine geldi ve düştü. Kadın dehşet dolu bir hareketle kollarını açtı ve ayakkabısının yanında yere sertçe çarpan adamın kafasından kurtulmak için kenara çekildi.

"Şokla homurdandı. Yavaşça, sersemlemiş bir şekilde kendini toparladığında, olayların gerçekliğinin

farkına vardı. Deri çantayı eline tutuşturduğu adam, içinden dar, mavimsi bir kağıt şeridi çıkarmıştı. Onu başının üzerine kaldırdı ve kavgadan sonra beklenti dolu, huzursuz bir sessizlik bir kez daha hüküm sürdüğünde, şu sözlerle onu küçümseyerek yere attı: 'Yoldaşlar, bu kanıtın pek de gerekli olmadığını düşünüyorum.'

“Kız, çırpınan kaymanın ardından birdenbire eğildi. Onu iki eliyle tutarak baktı; sonra gözlerini kaldırmadan parmaklarını yavaşça açtı ve bıraktı.

“Sonradan o meraklı belgeyi inceledim. Çok yüksek bir şahsiyet tarafından imzalanmış ve Avrupa'nın çeşitli ülkelerindeki diğer üst düzey yetkililer tarafından da damgalanıp imzaları atılmıştı. İşinde -ya da görevinde mi demeliyim?- bu tür bir tılsımın gerekli olabileceğine şüphe yok. Polisin kendisi bile (tepedekiler hariç) onu sadece meşhur anarşist Sevrin olarak tanıyordu.

“Alt dudağını ısırarak başını eğdi. Üzerine bir değişiklik gelmişti; düşünceli, içine kapanık bir sakinlik. Yine de nefes nefeseydi. Yan tarafları gözle görülür bir şekilde çalışıyordu ve burun delikleri, meditasyon halindeki fanatik bir keşişin kasvetli görünümüyle garip bir tezat oluşturacak şekilde genişleyip çöküyordu, ama aynı zamanda, kendi rolünün korkunç zorunluluklarına kararlı bir aktörün yüzünden de bir şeyler vardı. Onun önünde Horne, çölden gelen ilham verici bir kınayıcı peygamber gibi, bitkin ve sakallı bir şekilde haykırdı. İki fanatik. Birbirlerini anlamak için yaratılmışlardı. Bu sizi şaşırttı mı? Sanırım bu tür insanların ağızlarından köpükler saçarak birbirlerine hırlayacağını düşünüyorsunuz?”

Hiç şaşırmadığımı söyleyerek aceleyle itiraz ettim; öyle bir şey düşünmediğimi; genel olarak anarşistlerin benim için zihinsel, ahlaki, mantıksal, duygusal ve hatta fiziksel olarak kesinlikle anlaşılmaz olduğunu. X bu

açıklamayı her zamanki katılığıyla karşıladı ve konuşmasına devam etti.

“Horne belagat gösterisinde bulunmuştu. Küçümseyici küfürler savururken gözlerinden akan yaşların siyah sakalından aşağı yuvarlanmasına aldırış etmedi. Sevrin giderek daha hızlı nefes almaya başladı. Konuşmak için ağzını açtığında herkes onun sözlerine odaklandı.

"'Aptal olma Horne,' diye başladı. 'Bunu bana söylediğin hiçbir nedenden dolayı yapmadığımı çok iyi biliyorsun.' Ve bir anda diğerinin korkunç bakışları altında bir kaya gibi dışa doğru sabitleşti. 'Sana inandığım için seni engelliyor, aldatıyor ve ihanet ediyorum.'

“Horne'a sırtını döndü ve kıza hitaben şu sözleri tekrarladı: 'İnanmaktan dolayı.'

“Bu kadar soğuk görünmesi olağanüstü. Sanırım uygun bir jest bulamadı. Aslında böyle bir durumun çok az örneği olabilir.

“‘Gün ışığı kadar berrak’ diye ekledi. 'Bunun ne anlama geldiğini anlıyor musun? Mahkumiyetten.'

“Yine de kıpırdamadı. Ne yapacağını bilmiyordu. Ancak şanssız zavallı, ona güzel ve doğru bir jest yapma fırsatını vermek üzereydi.

"'Bu inancı paylaşmanızı sağlayacak gücü içimde hissettim,' diye itiraz etti hararetle. Kendini unutmuştu; ona doğru bir adım attı; belki de tökezledi. Bana, sanki elbisesinin eteğine dokunacakmışçasına eğilmiş gibi geldi. Ve sonra bunu uygun jest takip etti. Eteğini adamın kirletici temasından kurtardı ve başını yukarı doğru kaldırarak çevirdi. Kusursuz, yüksek fikirli bir amatörün, geleneksel olarak lekelenmemiş bu onur jesti, muhteşem bir şekilde yapılmıştı.

“Hiçbir şey daha iyi olamazdı. O da öyle düşünüyormuş gibi görünüyordu, çünkü bir kez daha

arkasını döndü. Ama bu sefer kimseyle yüzleşmedi. Aceleyle yeleğinin cebini karıştırırken yine korkunç bir şekilde nefes nefeseydi ve sonra elini dudaklarına kaldırdı. Bu harekette sinsi bir şeyler vardı ama hemen ardından tavrı değişti. Zorlukla nefes alıp vermesi, ona umutsuz bir yarış koşmuş bir adama benzemesini sağlıyordu; ama bu çabanın gerginliğinin yerini tuhaf bir tarafsızlık, ani ve derin bir kayıtsızlık havası aldı. Yarış bitmişti. Bundan sonra ne olacağını görmek istemedim. Çok iyi farkındaydım. Tek kelime etmeden genç bayanın kolunu kendi kolumun altına sıkıştırdım ve onunla birlikte merdivenlere doğru ilerledim.

"Kardeşi arkamızdan yürüyordu. Kısa yürüyüşün yarısında ayaklarını basamaklar için yeterince yükseğe kaldıramıyor gibiydi ve onu yukarıya çıkarmak için çekmek zorunda kaldık. Koridorda koluma asılarak, yaşlı bir kadın gibi çaresizce eğilerek adeta sürüklendi. Şaşkın eğlence düşkünleri gibi sendeleyerek, yarı açık bir kapıdan boş bir sokağa çıktık. Köşede dört tekerlekli bir aracı durdurduk ve yaşlı sürücü, onu içeri sokma çabalarımızı asık suratlı bir küçümsemeyle karşıladı ve kabininden etrafına bakındı. Yolculuk sırasında iki kez yarı baygın bir halde omzumun üzerine çöktüğünü hissettim. Karşımızda, golf pantolonlu genç bir balık gibi kadar sessizdi ve apı mandalını açıncaya kadar, mümkün olduğuna inandığımdan daha hareketsiz oturdu.

“Misafir odalarının kapısında kolumu bıraktı ve sandalyelere ve masalara tutunarak içeri girdi. Şapkasının iğnesini çözdü, sonra bu çabalarından bitkin bir halde, pelerini hala omuzlarından sarkarken, kendini yan taraftaki derin bir koltuğa attı, yüzü yastığa yarı gömülü haldeydi. İyi kardeş elinde bir bardak suyla sessizce karşısına çıktı. Uzak durmasını işaret etti. Kendisi içti ve uzak bir köşeye, kuyruklu piyanonun arkasına, bir yere

doğru yürüdü. Anti-anarşist Sevrin'i ilk kez gördüğüm bu odada her şey yerli yerindeydi; hayatın belli bir alanında mükemmel bir etkiyle duyguların yerini alan kusursuz ve kalıtsal mimiklerle büyülenmişti. Sanırım onun düşünceleri de aynı anıyla meşguldü. Omuzları şiddetle sarsıldı. Saf bir sinir krizi. Ortalık sakinleşince kararlı bir tavırla, "Böyle bir adama ne yapılır?" Ona ne yapacaklar?'ş diye sordu.

"'Hiç bir şey. Ona hiçbir şey yapamazlar,' diye temin ettim tam bir doğrulukla. Eli dudaklarına gittiği andan itibaren yirmi dakikadan kısa bir süre içinde öldüğünden oldukça emindim. Çünkü onun fanatik anarşizm karşıtlığı, sırf düşmanlarının meşru intikamını almak için cebinde zehir taşımaya kadar varırsa, gerektiğinde onu yarı yolda bırakmayacak bir şey sağlamaya özen göstereceğini biliyordum.

"Öfkeli bir nefes aldı. Yanaklarında kırmızı noktalar, gözlerinde ateşli bir parlaklık vardı. "'Bu kadar korkunç bir deneyime maruz kalan hiç oldu mu? Elimi tuttuğunu düşünmek! O adam!' Yüzü seğirdi ve acıklı bir hıçkırıkla yutkundu. 'Eğer herhangi bir şeyden emin olduysam o da Sevrin'in yüce niyetlerindendi.'

"Sonra sessizce ağlamaya başladı ki bu onun için iyi oldu. Sonra yarı kırgın bir gözyaşı seli içinde, 'Bana ne söyledi? - 'İnançtan dolayı!' Bu iğrenç bir alay konusu gibi görünüyordu. Bununla ne demek istiyor olabilirdi?'

"'Bu, sevgili genç hanım,' dedim nazikçe, 'benim veya başka birinin size açıklayabileceğinden çok daha fazlası.'"

Bay X ceketinin ön kısmındaki kırıntıyı silkeledi.

"Ve bu onun için kesinlikle doğruydu. Her ne kadar örneğin Horne bunu çok iyi anlamış olsa da; ben de öyle yaptım, özellikle de Sevrin'in son derece saygın bir mahallenin kasvetli bir arka sokağında bulunan

pansiyonuna gittikten sonra. Horne orada arkadaş olarak tanınıyordu ve kabul edilmemizde hiçbir zorluk yaşamadık; pasaklı hizmetçi bizi içeri alırken sadece 'Bay Sevrin o gece evde değildi' dedi. Görev sırasında birkaç çekmeceyi zorla açtık ve biraz yararlı bilgi bulduk. En ilginç kısmı ise günlüğüydü; çünkü bu kadar ölümcül bir işle meşgul olan bu adam, en lanet türden bir kayıt tutma zaafına sahipti. Onun eylemleri ve aynı zamanda düşünceleri açıkça ortaya çıktı. Ama ölüler bunu umursamaz. Hiçbir şeye aldırış etmezler.

"'Mahkumiyetten dolayı.' Evet. Belirsiz ama ateşli bir insancıllık onu ilk gençliğinde inkarın ve isyanın en acı uç noktasına sürüklemişti. Daha sonra iyimserliği zayıfladı. Şüphelendi ve kayboldu. Din değiştirmiş ateistleri duymuşsunuzdur. Bunlar çoğu zaman tehlikeli fanatiklere dönüşüyor, ama ruhları aynı kalıyor. Kızla tanıştıktan sonra, günlüğünde onun çok tuhaf, politik-aşk dolu rapsodileriyle karşılaşılacak. Onun egemen mimiklerini ölümcül bir ciddiyetle karşılamaktaydı. Onu dönüştürmeyi kuvvetle istiyordu. Ancak tüm bunlar ilginizi çekemez. Geri kalanı için, 'Hermione Sokağı Gizemi'nin gazetecilik heyecanını hatırlayıp hatırlamadığınızı bilmiyorum (çok uzun yıllar önceydi); boş bir evin bodrumunda bir erkek cesedinin bulunması; soruşturma; bazı tutuklamalar; birçok tahmin - ardından sessizlik - pek çok meçhul kurban ve itirafçı için olağan son. Gerçek şu ki o yeterince iyimser değildi. Aşırı tipte iyi bir sosyal isyancı olabilmek için, örneğin Horne gibi vahşi, zalim, acımasız, kaba ve zayıf bir iyimser olmanız gerekir.

"Masadan kalktı. Bir garson paltosuyla aceleyle yaklaştı; bir diğeri şapkasını hazır tutuyordu.

"Peki genç bayana ne oldu?" Diye sordum.

"Gerçekten bilmek istiyor musun?" dedi kürk mantosunun düğmelerini dikkatle ilikleyerek. “Sevrin'in günlüğünü ona göndermenin küçük bir kötülüğünü itiraf ediyorum. Bu işlerden uzaklaştı; sonra Floransa'ya gitti; daha sonra bir manastıra inzivaya çekildi. Bundan sonra nereye gideceğini söyleyemem. Ne önemi var? Mimik! Mimik! Sadece sınıfının jestleri.”

“Parlak şapkasını büyük bir titizlikle başına geçirdi ve masum bir şekilde yemek yiyen iyi giyimli insanlarla dolu odaya hızlı bir bakış attı ve dişlerinin arasından mırıldandı:

“Ve başka da bir şey yok! Bu yüzden, onların türü yok olmaya mahkumdur.”

“O akşamdan sonra Bay X ile bir daha hiç karşılaşmadım. Kulübümde yemek yemeye gittim. Bir sonraki Paris ziyaretimde arkadaşımın, koleksiyonundaki bu nadide parçanın üzerimde yarattığı etkiyi duymak için sabırsızlandığını gördüm. Ona tüm hikayeyi anlattım ve o da seçkin örneğinin gururuyla yüzüme baktı.

“‘X bilinmeye değer, değil mi?’ diye büyük bir keyifle söylendi. 'O eşsiz, harika ve kesinlikle muhteşem.'

“Onun coşkusu benim en ince duygularıma da yansıdı. Ona sert bir şekilde adamın alaycılığının iğrenç olduğunu söyledim.

“‘Ah, iğrenç! iğrenç!' diye onayladı arkadaşım coşkuyla. "Ve sonra, biliyorsun, bazen küçük şakalar yapmayı seviyor," diye ekledi sırdaş bir ses tonuyla.

"Bu son sözün bağlantısını anlayamıyorum. Esprinin bu işin neresine girdiğini tam olarak keşf edemedim.”

Not

Conrad, anarşist ya da devrimci hareketler (ki o zamanlar bunların tek ve aynı şey olduğu düşünülüyordu) ile devirmek üzere oldukları toplumun üst kademeleri arasındaki ilişkilere aktif ve bilgili bir ilgi duymaktaydı. Bu olguyu hem The Secret Agent (1907) hem de Under Western Eyes (1911) adlı eserlerinde daha ayrıntılı bir şekilde incelemiştir. Orada polis ve hükümet yetkililerinin anarşistlerle ilişkilerindeki karmaşık ilişkileri ve çoğu zaman çelişkili politikaları ve kesinlikle yabancı ajanlar arasındaki rekabeti anlatır.

Muhbir tüm bu unsurları tek bir kısa öyküde toplar. Anarşistler üst sınıftan genç bir kadının sempatisini sömürmektedir. Kadın evin sahibidir çünkü babası zengin bir devlet memurudur ve yandaki evde bir ofiste çalışmaktadır.

Anarşistler (küçümsemeleri gereken) saygınlık maskesinin arkasına saklanırlar ve hatta teorik olarak devirmek istedikleri burjuvaziyi taklit ederek gizli ticari faaliyetler yürütürler. Ayrıca aralarına sıkı sıkıya yerleştirilmiş Severin adında bir muhbirleri de vardır.

Ancak siyasi çelişkiler üzerine en önemli karakter çalışması, siyasi aktivizmin en üst düzeylerinde faaliyet gösteren Bay X'in kendisidir: Grup içinde bir casus olma ihtimalini araştırmak üzere Paris'ten gönderilen kişidir. Ama aslında burjuva toplumunun kültürel inceliklerinin ürünü olan her şeyin peşine düşmüştür - sanat eserleri, mutfak ve kaliteli şaraplar. Teknik olarak çok teorik anlamda bir anarşisttir, ama aslında kendini adadığı tüm değerler ve kültür, lüks burjuva sınıfının ürünüdür.

Conrad bu apaçık çelişkinin tamamen farkındadır ve öykünün temel ilgi alanını oluşturan da budur. Bay X'in anlatıcıya Paris'teki arkadaşı tarafından bir 'koleksiyon parçası' örneği olarak gönderilmesinin nedeni budur.